

of the practical-methodical system of profile English school.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Зарубіжний досвід професійної підготовки педагогів: аналітичні матеріали / [Авшенюк Н. М., Дяченко Л. М., Котун К. В., Марусинець М. М., Огієнко О. І., Сулима О. В., Постригач Н. О.]. – Київ : ДКС «Центр», 2017. – 83 с.

2. Концепція профільного навчання в старшій школі, затверджена рішенням колегії МОН України №1456 від 21.10.2013 року – [Electron resource] – Available from: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/ (дата звернення: 13.12.2019).

3. Наказ Міністерства Освіти і Науки України про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти – [Electron resource] – Available from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 12.12.2019).

4. Наказ МОН України про організацію та проведення підготовки вчителів іноземних мов, які навчатимуть учнів перших класів у 2018/2019 навчальному році – [Electron resource] – Available from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizaciyu-ta-provedennya-pidgotovki-vchitliv-inozemnih-mov> (дата звернення: 12.12.2019).

5. Словник «Словopedia» – [Electron resource] – Available from: <http://slovopedia.org.ua/41/53394/262356.html> (дата звернення: 12.12.2019).

REFERENCES

1. *Zarubizhnyi dosvid profesiinoi pidhotovky pedahohiv: analitychni materialy*. (2017). [Foreign experience of teacher training: analytical materials]. Kyiv.

2. *Kontseptsiia profilnoho navchannia v starshii shkoli, zatverdzhena rishenniam kolehii MON Ukrainy №1456 vid 21.10.2013 roku*. (2013). [The concept of

profile education in high school, approved by the decision of the collegium of the Ministry of Education and Science of Ukraine №1456 of 21.10.2013].

3. *Nakaz Ministerstva Osvity i Nauky Ukrainy pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity*. (2019). [Decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine on Approval of the Concept of Development of Pedagogical Education].

4. *Nakaz MON Ukrainy pro orhanizatsiiu ta provedennia pidhotovky vchyteliv inozemnykh mov, yaki navchatymut uchniv pershykh klasiv u 2018/2019 navchalnomu rotsi*. (2019). [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine on the organization and training of foreign language teachers who will teach first-year students in the 2018/2019 academic year].

5. *Slovyk «Slovopedia»*. (2019). [Slovopedia Dictionary].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧЕРНЬОНКОВ Ярослав Олександрович –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центрального державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: процеси індивідуалізації підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

CHERNIONKOV Yaroslav Olexandrovych –

Ph.D, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Linguodidactics and Foreign Languages Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: processes of individualization of training future teachers of foreign languages.

Стаття надійшла до редакції 27.12.2019 р.

УДК 378.147:811.111'36

DOI:10.36550/2415-7988.2019.185.40

ШЕВЧЕНКО Ірина Вікторівна –

доктор філософії в галузі освіти, в.о. доцента кафедри англійської мови і літератури

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-2945-2874>

e-mail: shevchenko2011@gmail.com

КОРДЮК Олена Миколаївна –

викладач кафедри англійської мови і літератури

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3984-7239>

e-mail: shevchenko2011@gmail.com

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МЕТОДИКИ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ (CLIL) У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ «ПРАКТИЧНОГО КУРСУ ОСНОВНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКА)» ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІІ КУРСУ ЗВО УКРАЇНИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний технологічний розвиток суспільства вимагає від людини гарних знань з англійської мови.

Особливого значення набуває володіння інтегрованими комунікативними навичками спілкування, що забезпечують професійно-ділове спілкування між людьми різних країн.

З метою ефективного вивчення іноземної мови активно у світі використовується методика CLIL (Content and Language Integrated Learning), автором якої є науковець Девід Марш.

Учений Д. Марш пояснює, що CLIL розглядає вивчення іноземної мови як один із засобів оволодіння іншими предметами, що забезпечує потреби у навчанні, дозволяє переосмислити і розвинути власні здібності у комунікації [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми предметно-мовного інтегрованого навчання у своїх роботах приділяли увагу такі науковці, як С. Бобиль, О. Коченкова, Ю. Руднік, Ю. Соболю, О. Ходаковська та ін.

Серед зарубіжних дослідників предметно-мовного інтегрованого навчання слід виокремити таких науковців, як М. Аллен, А. Бонне, Д. Греддол, Л. Коллінз, Д. Марш, Р. Муноз-Луна, І. Тінг та ін.

Мета статті. У зв'язку з підвищенням освітньої значущості іноземних мов в сучасних умовах глобалізації в освітніх системах різних країн світу показати переваги методики предметно-мовного інтегрованого навчання у процесі навчання англійської мови, зокрема граматичної сторони англійського мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні використання методики CLIL найбільш поширене у країнах Західної Європи (Бельгія, Франція, Німеччина і т.д.). Також, вищезазначену методику використовують в Іспанії, Естонії, Польщі, Латвії, Італії, Фінляндії, Чехії та інших країнах світу.

За словами вченої Колумбійського центрального університету Розі Муноз-Луни заємозв'язок змісту та вивчення мов став загальноприйнятою практикою європейської вищої освіти. CLIL є наслідком нещодавньої європейської політики, спрямованої на вивчення інших мов у природних умовах.

На думку вченої, CLIL є природним і необхідним наслідком парадигматичної та педагогічної еволюції у навчанні іноземної мови. Мовні форми та структури поступилися місцем контексту, ставлячи комунікативні цілі в основу мовного викладання [9].

Дослідниця О. Ходаковська вважає, що вивчення мови стає більш цілеспрямованим, оскільки мова використовується для вирішення конкретних комунікативних завдань.

Одним із важливих питань у навчанні англійської мови, використовуючи методику (CLIL), є навчання граматики. Мовлення студента повинно бути граматично вірним.

Аналіз навчальних програм з «Практичної граматики англійської мови» і «Практичний курс основної мови» галузі знань 01 Освіта, напрям підготовки 014 Середня освіта (англійська мова і література) та галузі знань 0203 Гуманітарні науки, напрям підготовки 6.020303 Філологія* Мова і література (англійська) для II курсу свідчать, що співвідношення годин аудиторних занять та годин на самостійну роботу складає 30 % : 70 %.

Однією з найскладніших тем для студентів, які вивчають англійську мову, є тема «Прислівники». На жаль, через відсутність достатньої кількості аудиторних годин, ця тема відводиться на самостійне вивчення під час самостійної роботи студентів.

Для організації самостійної роботи студентів II курсу ЗВО України з англійської мови в умовах використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) студентам можна запропонувати наступний теоретичний і практичний матеріал з теми «Прислівники «for» і «to» та прислівникову конструкцію «for want of».

1. Прислівник «for» може означати наступне: напрямок (direction). Наприклад: to leave for Lviv – їхати до Львова; ціль (aim). Наприклад: to look for smth – шукати щось; to wait for smb/smth – очікувати на когось/щось; a plan for smth – план для чогось; еквівалент чогось (as equivalent for smth). Наприклад: to buy for cash – купувати за готівку; підтримку (in support of). Наприклад: to speak for smth – говорити на підтримку чогось; to fight for smth – боротися за щось; замість чогось (in place of smth). Наприклад: to stand for smb – бути чийось представником; to act for smth – діяти від чийогось імені; талант (talent). Наприклад: gift for smth, eye for smth – талант до чогось; всупереч (in spite of). Наприклад: for all smb learning – не дивлячись на знання (когось); тривалість (duration of time). Наприклад: for a week – протягом тижня; for ages – вічність; причина (cause). Наприклад: reason for smth – обґрунтування чогось; pretext for smth – привід для чогось; відстань (distance). Наприклад: for miles – на милях; призначення, придатність (appropriateness). Наприклад: medicine for cold – ліки від застуди [4].

2. Прислівникова конструкція «for want of» може означати наступне: нестачу/відсутність ((lacking). Наприклад: for want of smth better – через відсутність чогось кращого; for want of time – через відсутність часу.

3. Прислівник «to» може означати наступне: у напрямку чогось, досягаючи

цього (in the direction of smth and reaching it). Наприклад: to school – до школи; to my throat – до мого горла; доступність (accessibility). Наприклад: exposed to smth – схильний до чогось; sensible to smth – чуттєвий до чогось; досягнення межі, ліміту (reaching smth as a limit). Наприклад: amount to smth – доходити до чогось; to cut to smth – урізати до якогось рівня; відчувати або викликати якийсь настрій (reaching or causing a certain flame of mind). Наприклад: to drive to despair – доводити до відчаю; moved to tears – розчулений до сліз; особа, до якої спрямована дія (receiver of the action). Наприклад: to give to smb – давати комусь; to reply to smb – відповісти комусь; to mean to smb – значити для когось; відносини (relations). Наприклад: devotion to smb – відданість комусь; affection to smb – прихильність до когось; сімейні відносини і дії (family relation and acts). Наприклад: relative to me – мій родич; marriage to me – одруження на комусь; to succeed to smth – унаслідувати щось; субординацію (subordination). Наприклад: inferior to smb – молодший за посадою; assistant to the chief – помічник начальника; різні службові дії (various formal business acts). Наприклад: appoint to smb/smth – призначати кимось; right to smth – право на щось; to apply to authority – звернутися до влади; наражати, підпорядковуватися комусь (subject, subjugate). Наприклад: to force to smth – примушувати до чогось; to surrender to smb – здатися комусь; непокора, супротив (opposition, resistance, disobedience). Наприклад: disobedience to smb – непокора комусь; to object to smth – заперечувати щось; відносини (з прикметниками) (attitude (with Adjectives)). Наприклад: polite to smb – ввічливий з кимось; kind to smb – добрий у відношенні до когось; застосовність(придатність) (applicability). Наприклад: to accommodate to smb – пристосовуватися до чогось; acceptable to smb – прийнятний для когось; гармонія, відповідність (harmony, correspondence). Наприклад: to conform to smb – гармоніювати з кимось; correspondence to smth – відповідність чомусь; додавання, прикріплення, приналежність (addition, attachment/belonging). Наприклад: to add to smth – додавати до чогось; adjacent to smth – суміжний до чогось; preface to smth – передмова до чогось; час (time). Наприклад: ten minutes to seven – за десять хвилин до сьомої; to this day – до цього дня [4].

З метою закріплення матеріалу з теми «Прислівники «for» і «to» та прислівникової конструкції «for want of» студентам під час самостійної роботи можна запропонувати наступний тест, а також речення на переклад.

Правильність відповідей вони можуть перевірити за ключами.

I. Test. Choose the correct variant.

1. Thank ___ smth – дякувати за щось:
a) for
b) to
2. Close ___ me house – близько до мого дому:
a) for
b) to
3. Fight ___ independence – боротьба за незалежність:
a) for
b) to
4. Without shoes ___ one's feet – босий (без взуття):
a) for
b) to
5. Be afraid ___ smb – хвилюватися за когось:
a) for
b) to
c) for want of
6. Be ___ London – бувати у Лондоні:
a) for
b) to
7. ___ the next 3 hours – у найближчі три години:
a) for
b) to
8. In reply ___ smb – у відповідь на щось:
a) for
b) to
9. Reward ___ smth – нагороджувати за щось:
a) for
b) to
10. Bad ___ one's health – шкідливий для здоров'я:
a) for
b) to
11. Jump ___ one's feet – вскочити на ноги:
a) for
b) to
12. Choose ___ leader – обирати керуючого:
a) for
b) to
13. Thirst ___ knowledge – жага (до) знань:
a) for
b) to
14. ___ his surprise – на його подив:
a) for
b) to
15. Key ___ the door – ключ від дверей:
a) for
b) to
16. Exception ___ the rule – виняток із правила:

- a) for
b) to
17. Hope ____ smth – сподіватися на щось:
a) for
a) to
18. ____ my knowledge – наскільки мені відомо:
a) for
b) to
19. Fit ____ nothing – ні до чого не придатний:
a) for
b) to
20. Explain ____ smb – пояснювати комусь:
a) for
b) to.
Ключі: 1) a; 2) b; 3) a; 4) b; 5) a; 6) b; 7) a; 8) b; 9) a; 10) a; 11) b; 12) a; 13) a; 14) b; 15) b; 16) b; 17) a; 18) b; 19) a; 20) b.

II. Translate the following sentences into English.

- Вона притиснула листа до грудей. (She clutched the letter to her chest).
- Я їду з нею до Австралії. (I am going with her to Australia).
- Цей район відомий своїми гарними пейзажами. (The region is famous for its good landscapes).
- Це у ваших власних інтересах. (It is to your own advantage).
- Ми пили сік за відсутністю кращого. (We drank juice for want of something better).
- Це ліки від застуди. (It is a medicine for cold).
- На його велике здивування йому запропонували обидві роботи. (To his great surprise he was offered both jobs).
- Для її віку вона носить надто багато косметики. (She wore rather too much makeup for her age).
- Він працює у відомій компанії. (He works for a famous company).
- Він ввічливий з усіма. (He is polite to everybody).
- Зараз п'ятдесят хвилин на дванадцять. (It is ten minutes to twelve).
- Його відсутність викликала підозру. (His absence gave rise to suspicion).
- Для тебе я зроблю все, що в моїх силах. (I am going everything I can for you).
- Це зводило мене до відчаю. (It drove me to despair).
- Вона робила все це заради кар'єри свого чоловіка. (She did it for the sake of her husband's career).

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, використання сучасної методики CLIL дає можливість мотивувати навчання студентів, спонукати їх до осмисленого запам'ятовування нових

лексичних одиниць і вивчати англійську граматику, що, у свою чергу, сприяє їх вдосконаленню іншомовної компетенції та набуттю знань з окремих навчальних дисциплін з метою практичного їх застосування у майбутній професійній діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Коченкова О. Возможности профилизации преподавания иностранных языков с помощью применения элементов методики CLIL (интегрирование преподавания иностранного языка и других учебных дисциплин) [Електронний ресурс] http://kochenkova.ru/publ/vozmozhnosti_profilizacii_prepodavaniya_inost (дата звернення: 12.03.2019)
- Руднік Ю. Впровадження методики предметно-мовного інтегрованого навчання : за і проти (світовий досвід) [Електронний ресурс]: http://elibrary.kubg.edu.ua/2896/1/Y_Rudnik_VOU_13_IMMNI_PI.pdf (дата звернення: 01.03.2019)
- Ходаковська О. Особливості методики предметно-мовного інтегрованого навчання [Електронний ресурс] :<https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/63.pdf> (дата звернення: 28.02.2019)
- Bunting D. J. *Grammar and Beyond*. London. 2013, 327 p.
- Marsh D. Content and Language Integrated Learning: The European Dimension - *Actions, Trends and Foresight Potential*. Retrieved December 18, 2016, [Електронний ресурс]. from <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index/html> (дата звернення: 14.09.2019)
- Munoz-Luna Rosa. From drills to CLIL: the paradigmatic and methodological evolution towards the integration of content and foreign language. *Revista PROFILE: Issues in Teachers' Professional Development*. 16.1 (Apr. 2014): p167+. Copyright: COPYRIGHT 2014 Universidad Nacional de Colombia. [Електронний ресурс]: http://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_serial&pid=1657-0790&nrm=iso (дата звернення: 24.09.2019)

REFERENCES

- Kochenkova O. (2015) *Vozmozhnosty` profy'ly'zacy'y` prepodavany'ya y`nostrannix yazikov s pomoshh'yu pry'meneny'ya elementov metody'ky` CLIL (y`ntegry'rovany'e prepodavany'ya y`nostrannogo yazika y` drugy'h uchebnix dy'scy'ply'n)* [Possibilities of profilisation of teaching foreign languages by means of using the elements of CLIL methodology (integrated teaching of a foreign language and other subjects)]. Available at (http://kochenkova.ru/publ/vozmozhnosti_profilizacii_prepodavaniya_inostrannykh_jazykov_s_pomoshhju_primeneniya_elementov_metodiki_clil_integrirovaniye_prepodavaniya_inostrann/1-1-0-1) (accessed (12.03.2019))

2. Rudnik, Y. (2013). *Vprovadzhennya metody ky' predmetno-movno integrovanogo navchannya : za i proty' (svitovy'j dosvid)*. [Implementation of content and language integrated learning: pros and cons (world experience)]. Available at

(http://elibrary.kubg.edu.ua/2896/1/Y_Rudnik_VOU_13_IMMN_PI.pdf) (accessed (01.03.2019)).

3. Xodakovska, O. (2013). *Osobly'vosti metody ky' predmetno-movno integrovanogo navchannya*. [Peculiarities of methodology of content and language integrated learning]. Available at (<https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/63.pdf>) (accessed (28.02.2019)).

4. Bunting, D. J. (2013). *Grammar and Beyond*. London.

5. Marsh, D. (2016). Content and Language Integrated Learning: The European Dimension. *Actions, Trends and Foresight Potential*. Retrieved December 18, Available at: (<http://europa.eu.int/comm/education/languages/index/html>) (accessed (02.02.2018)).

6. Munoz-Luna, Rosa. (2014). From drills to CLIL: the paradigmatic and methodological evolution towards the integration of content and foreign language. *Issues in Teachers' Professional Development*. 16.1, April. P.16. Available at: (http://www.scielo.org.co/scielo.php?script=sci_serial&pid=1657-0790&nrm=iso) (accessed (13.02.2018)).

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ШЕВЧЕНКО Ірина Вікторівна – доктор філософії в галузі освіти, в.о. доцента кафедри англійської мови і літератури Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Наукові інтереси: методика навчання англійської мови у вищій школі, методика навчання англійської мови на початковому етапі, методика навчання англійської мови як другої іноземної мови, формування особистості майбутнього вчителя англійської мови.

КОРДЮК Олена Миколаївна – викладач кафедри англійської мови і літератури Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

Наукові інтереси: методика навчання англійської мови у вищій школі, формування особистості майбутнього вчителя англійської мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SHEVCHENKO Iryna Victorivna – Doctor of Philosophy, Associate Professor of the Department of the English Language and Literature, V. O. Sukhomlynsky National University of Mykolaiv.

Circle of scientific interests: methods of teaching the English language in higher school, the method of teaching the English language for preschool children, the methodology of teaching the English language as a second foreign language, formation of professional identity of the future English teacher.

KORDYUK Olena Mykolaivna – Lecturer of the Department of the English Language and Literature, V. O. Sukhomlynsky National University of Mykolaiv.

Circle of scientific interests: methods of teaching the English language in higher school, formation of professional identity of the future English teacher.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2019 р.

УДК: 378. 134(78)

DOI:10.36550/2415-7988.2019.185.41

ЯРОШЕВСЬКА Лариса Віталіївна –

доктор філософії в галузі освіти, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9301-6791>

e-mail: yarosh702@ukr.net

ЕФЕКТИВНІ ПРИЙОМИ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні тенденції розвитку українського суспільства обумовлені змінами в багатьох сферах суспільного життя, трансформацією системи цінностей і пріоритетів. Важливою метою соціального розвитку нашої країни є формування громадянського суспільства та побудова правової демократичної держави, зумовленою необхідністю посилення ролі

вищих навчальних закладів як динамічної системи, яка здійснює безпосередній вплив на розвиток високоосвіченої, творчої, національно свідомої та патріотично налаштованої особистості. Метою громадянської освіти, що навчає жити в суспільстві, сприяє інтерактивному навчанню та формуванню патріотичних почуттів є підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до самостійного активного життя.